
Notiser

MEDISINSK NYTT

Psykologi mot søvnløshet

Kognitiv atferdsterapi virker bedre mot søvnløshet enn piller gjør, viser en amerikansk randomisert, placebokontrollert klinisk studie (Arch Intern Med 2004; 164: 1888 – 96).

63 unge og middelaldrende personer med kroniske søvnproblemer fikk enten sovepiller, kognitiv atferdsterapi, begge deler eller placebo. Ni droppet ut i løpet av behandlingsperioden på åtte uker.

Kombinasjonsbehandlingen med atferdsterapi og sovepiller gav ikke bedre resultater enn atferdsterapi alene. Pasientene som kun fikk sovepiller derimot, var like søvnløse da de sluttet med sovepillene som de var i utgangspunktet. Pasientene ble fulgt opp i ett år etter avsluttet behandling, men mange valgte annen behandling da placebokoden ble brutt etter en måned. Studien omfattet relativt få personer, men resultatene samsvarer med en tidligere studie av eldre mennesker.

Deltakerne som fikk atferdsterapi hadde fire halvtimeslange individuelle samtaler og en telefonsamtale med psykolog over seks uker. Forfatterne mener at slik behandling er kostnadseffektiv i forhold til sovemidler.

Gjenoppliving hos nyfødte

Ved gjenoppliving av nyfødte har det tradisjonelt blitt brukt 100 % oksygen. En norsk gruppe har undersøkt om bruk av romluft istedenfor 100 % oksygenkan forbedre overlevelsen ved resuscitering av nyfødte (Biol Neonate 2004; 87: 27 – 34).

Metaanalysen inkluderte fem randomiserte studier med over 1 600 barn. Mortaliteten blant barn resuscitert med luft var 8 %, mot 13 % i oksygengruppen (OR 0,57; 95 % KI 0,42 – 0,78).

Forfatterne konkluderer med at bruk av luft fører til økt overlevelse ved gjenoppliving av nyfødte.

Lovende vaksine mot malaria

Hver annen innbygger på jorden utsettes for malariasmitte, og hvert år dør 1 – 3 millioner mennesker av sykdommen. De fleste av disse er afrikanske barn.

Nå foreligger resultatene fra en fase IIb-studie av en ny malariavaksine (Lancet 2004; 364: 1411 – 20). Vaksinen er preerytrocytt-type, basert på overflateantigener fra plasmodium falciparum. Mer enn 2 000 barn deltok i studien. Den nye vaksinen forsinket tidspunktet før første kliniske episode av malaria i forhold til kontrollvaksinen, og var over 50 % mer effektiv i forhold til alvorlig sykdom.

I en lederartikkel (s. 1380 – 3) drøftes hvilke vaksiner som finnes i dag, og hvor effektive disse er. Den nye vaksinen kan komme på markedet tidligst i 2010.

Utvidet bindingsmotiv

T-celler gjenkjenner peptider som er bundet i bindingsgroppen på HLA-molekyler. Ofte er peptidene som er bundet i HLA-molekylene større enn bindingsgroppen. Lite har vært kjent om årsaken til dette.

I en studie fra USA ble binding av et HIV-derivert protein til HLA-DR1 studert (Proc Natl Acad Sci USA 2004; 101: 13279 – 84). En del av peptidet som ikke var direkte bundet i bindingsgroppen på HLA-molekylet, dannet en konformasjon som inngikk i T-cellereseptor-HLA-molekylkomplekset. Analyser viste at den delen av peptidet som ikke var bundet direkte i bindingsgroppen, var nødvendig for immunrespons. Hvis delen ble tatt bort, ble ingen immunrespons induisert.

I dag analyseres og designes peptider ut fra bindingsmotiver i peptidsekvensen som passer med bindingsgroppen i HLA-molekyler. Sannsynligvis vil studier av større deler av peptidet gi tilleggsinformasjon som kan bedre design og effekt av immuninduserende peptider.

Fargeblindhet ingen hindring

Svekket fargesans («fargeblindhet») er en arvelig X-bundet tilstand, som finnes hos om lag 8 % av menn og 0,5 % av kvinner. I Storbritannia screenes barn for denne tilstanden slik at de kan bli informert om yrker som krever intakt fargesans. Lite er kjent om hvilken betydning fargesvakhet har i befolkningen.

Engelske forskere har nå undersøkt sammenhengen mellom svekket fargesans, utdanning og ulykker i en kohort av 12 500 barn født i 1958 (BMJ 2004; doi: 10.1136/bmj.38176.685208.F7). Barna ble fulgt opp fra de var sju til 33 år.

Det viste seg at de fargesvake gjorde det like bra som andre. Ved 16 års alder skåret faktisk de fargesvake ungdommene signifikant bedre enn andre i matematikk og lesing, men forskjellene hadde ingen praktisk betydning. Verken utdanning eller ulykker var signifikant forskjellig mellom fargesvake og andre.

Farlig fettvev

Mengden fettvev rundt de indre organer er en uavhengig risikofaktor for hjerteinfarkt hos eldre kvinner. Slik konkluderer en studie der forfatterne har fulgt mer enn 2 000 eldre, velfungerende amerikanske innbyggere i nesten fem år (Am J Epidemiol 2004; 160: 741 – 9).

71 menn og 45 kvinner fikk hjerteinfarkt i løpet av studieperioden. Hos menn fant forskerne ingen assosiasjon mellom fettfordistribusjon og infarkt, mens risikoen for å utvikle infarkt økte med omkring 70 % per standardavvik økning i visceralt fettvev hos kvinnene.

Insulinbehandling av kritisk syke pasienter

Alvorlig syke pasienter, også uten kjent diabetes, har ofte hyperglykemi. Hyperglykemi er forbundet med dårligere prognose, og har vært forsøkt behandlet med insulin (Arch Intern Med 2004; 164: 2005 – 11).

En metaanalyse av 35 placebokontrollerte studier viser at insulinbehandling har effekt hos utvalgte grupper; pasienter med kjent diabetes mellitus, pasienter ved kirurgiske intensivavdelinger og pasienter med hjerteinfarkt som ikke får reperfusjonsbehandling (grensesignifikant). Resultatene for andre typer pasienter, for eksempel dem med cerebrale infarkter, var uklare.

Schizofrene barn og kreft hos foreldrene

Antakelsen om at psykologisk stress kan forårsake kreft, har en lang historie, men studier har gitt motstridende resultater. En slik stressopplevelse kan være at en sønn eller datter utvikler en alvorlig psykisk lidelse. I en dansk registerbasert studie undersøkte man om det var overhyppighet av kreft blant foreldre til barn med schizofreni (Br J Cancer 2004; 90: 1364 – 6).

Risikoen for kreft blant nær 20 000 foreldre med schizofrene barn viste at kreftforekomsten ikke var økt. Det viste seg imidlertid at det var en 30 % økning i forekomsten av lungekreft hos mødrene (relativ risiko 1,30; 95 % KI 1,03 – 1,61), men ikke hos fedrene.

Forfatterne foreslår at den økte lungekreftrisikoen hos mødrene skyldes en stressindusert økning i røykevanene. Studien støtter ikke hypotesen om at det skulle være en direkte effekt av psykologisk stress og utvikling av kreft.

Inkontinens er arvelig

Urininkontinens er en svært utbredt tilstand og affiserer ca. 20 – 40 % av voksne kvinner og 5 – 10 % av menn. De vanligste typene er stress-, urge- og blandingsinkontinens. Velkjente risikofaktorer er økende alder, paritet og kroppsmasseindeks.

Nylig viste norske forskere at kvinner har større risiko for å utvikle urininkontinens dersom mor eller eldre søstre er inkontinente (BMJ 2004; 329: 889 – 91). Sammenhengen ble påvist for både stress- og blandingsinkontinens, mens dataene var mer usikre for urgeinkontinens.

En ny dansk tvillingstudie av nærmere 1 200 tvillingpar viser en genetisk faktor ved urge- og blandingsinkontinens samt stressinkontinens hos eldre, mens den arvelige faktoren var mindre fremtredende ved stressinkontinens hos middelaldrende (Acta Obstet Gynecol Scand 2004; 83: 978 – 82).

Publisert: 18. november 2004. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.